

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: НОВЕЛЛИ ЗАКОНОПРОЕКТУ № 9363**DIGITALIZATION OF EXECUTIVE PROCEEDINGS: AMENDMENTS TO THE DRAFT LAW № 9363**

Лук'янченко Д.В., аспірант кафедри адміністративного та інформаційного права

Сумський національний аграрний університет

Стаття присвячена дослідженню законопроекту № 9363 «Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження», зареєстрованого у Верховній Раді України 07.06.2023 року, в якому визначені основні засади цифровізації виконавчого процесу. Проведено аналіз запропонованих Кабінетом Міністрів України напрямів розвитку цифровізації, а саме забезпеченню взаємодії виконавців з державними органами, банками та іншими фінансовими установами, запровадження автоматизованого арешту коштів боржників на банківських рахунках; запровадженню взаємодії між Єдиним реєстром боржників та іншими реєстрами з метою недопущення відчуження боржником майна, а також зроблено характеристику кожного окресленого напрямку. Для визначення певних шляхів подальшого розвитку сучасних інструментів виконавчого процесу уточнено поняття цифровізації та поняття автоматизації виконавчого провадження. Зроблено висновок про те, що сутність тих новелл законопроекту, які пропонуються, виходить за межі простого переходу документообігу в органах державної виконавчої служби та у приватних виконавців, взаємодії, вчинення та оформлення виконавчих дій тощо, з паперової форми на електронну, включаючи одночасно й процеси автоматизації. Обґрунтовано, що до цифровізації виконавчого провадження віднесені процеси, які відбуваються і за функціонування Автоматизованої системи виконавчого провадження так і інші, які вже виходять за межі бачення поняття цифровізації. та скоріше є процесами автоматизації виконавчого провадження (електронна взаємодія органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів та реалізація ідей щодо отримання інформації про боржників, їх майно та кошти, задум якої не здійснений у виконавчому провадженні десятками років) не у паперовому, а у електронному режимі). Запропоновано застосовувати до цих процесів більш доцільний термін «електронізація виконавчого провадження», який охоплюватиме не лише обидва процеси, але й включатиме інші сучасні інструменти в діяльності державних та приватних виконавців. На підставі порівняльного аналізу інформаційних технологій, які використовуються у цивільному судочинстві, та тих, які вже існують та ще пропонуються на майбутнє у виконавчому процесі, обґрунтовано їх автономність із притаманними особливостями їх застосування у кожному окремому процесі. Зроблено висновок про впровадження у виконавчий процес лише окремих елементів цифровізації. Цілковитий перехід виконавчого провадження у цифру ще попереду, і рух в цьому напрямі у вітчизняному профільному законодавстві про виконавче провадження лише розпочато, хоча слід відмітити підвищення рівня цифрових інструментів у діяльності державних та приватних виконавців порівняно з минулими роками.

Ключові слова: виконавче провадження, цифровізація виконавчого провадження, електронні технології, електронна взаємодія, автоматизований арешт коштів боржника, заборони щодо відчуження майна боржника.

The article is devoted to the study of draft law № 9363 "On Amendments to Some Laws of Ukraine Regarding the Digitalization of Executive Proceedings", registered in the Verkhovna Rada of Ukraine on June 7, 2023, which defines the basic principles of digitalization of the executive process. An analysis of the directions for the development of digitalization proposed by the Cabinet of Ministers of Ukraine was carried out, namely ensuring the interaction of executors with state bodies, banks and other financial institutions, the introduction of automated seizure of debtors' funds on bank accounts; introduction of interaction between the Unified register of debtors and other registers in order to prevent alienation of property by the debtor, as well as a description of each outlined direction. In order to determine certain ways of further development of modern executive process tools, the concept of digitization and the concept of automation of executive proceedings have been specified. It was concluded that the essence of the novelties of the draft law that are proposed goes beyond the simple transition of document circulation in the bodies of the state executive service and private executors, interaction, execution and registration of executive actions, etc., from paper form to electronic, including at the same time automation processes. It is well-founded that digitalization of executive proceedings includes processes that occur during the functioning of the Automated System of Executive Proceedings, as well as others that already go beyond the vision of the concept of digitalization. rather, they are processes of automation of enforcement proceedings (electronic interaction of bodies and persons who carry out the enforcement of court decisions and decisions of other bodies and the implementation of the idea of obtaining information about debtors, their property and funds, the idea of which has not been implemented in enforcement proceedings for dozens of years) not in paper, but in electronic mode). It is proposed to apply to these processes a more appropriate term "electronicization of executive proceedings", which will cover not only both processes, but also include other modern tools in the activities of public and private executives. On the basis of a comparative analysis of information technologies used in civil proceedings and those that already exist and are still proposed for the future in the executive process, their autonomy is substantiated with the inherent features of their application in each individual process. It was concluded that only certain elements of digitalization should be introduced into the executive process. The complete transition of executive proceedings to digital is still ahead, and the movement in this direction in the national legislation on executive proceedings has only just begun, although it should be noted that the level of digital tools in the activities of state and private executors compared to previous years has increased.

Key words: executive proceedings, digitalization of executive proceedings, electronic technologies, electronic interaction, automated seizure of debtor's funds, prohibitions on the alienation of debtor's property.

Постановка проблеми. Виконавче провадження сьогодні вже неможливо уявити без інформаційних технологій, а подальші орієнтири його розвитку варто визначати у контексті все зростаючої ролі електронних технологій у процесі примусового виконання судових рішень і рішень інших органів як у національних практиках виконавчого процесу, так і у глобальному вимірі.

Про вагому роль використання цифрових механізмів у вітчизняному виконавчому процесі свідчить законопроект № 9363 «Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження», зареєстрований у Верховній Раді України 07.06.2023 року [1], що визначає основні засади цифровізації виконавчого процесу. Перш за все йдеться про необхідність заміни застарілих заходів примусового виконання рішень в частині

звернення стягнення на майно (механізму накладення арешту на майно (кошти), здійснення реєстрації обтяжень), та потребу їх осучаснення шляхом цифровізації та оптимізації процесів звернення стягнення на майно боржника.

У нещодавньому дослідженні: у Звіті за результатами дослідження сфери примусового виконання рішень судів та інших органів в Україні (липень 2023), підготовленого Human Research на замовлення EU Project Pravo-Justice [2] також звернуто увагу на те, що: «наразі рівень цифровізації недостатній, змін потребують не лише цифрові інструменти для виконавців, але і створення цифрових інструментів для користувачів (особливо боржників) щодо ознайомлення з виконавчим провадженням, а також оплати боргу, виключення з реєстру боржників – всі ці аспекти мають бути максимально цифровізовані та авто-

мативовані. Безпосередньо для виконавців першочерговими інструментами, які потребують удосконалення, зафіксовано АСВП та реєстри (точніше інтеграція усіх наявних реєстрів або створення єдиного реєстру)».

Цифровізація виконавчого провадження має слугувати покращенню примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та підвищенню ефективності діяльності державних та приватних виконавців з метою максимального усунення людського фактору у виконавчому процесі, переходу на безконтактність у комунікації між органами та особами, які здійснюють виконання судових рішень і рішень інших органів, та сторонами виконавчого провадження.

У виконавчому процесі деякі аспекти цифровізації досліджувалися у працях Білоусова Ю. В., Кожевнікової А. В., Соломко О. В., Щербак С. В., втім слід звернути увагу на незначну чисельність досліджень з цих питань, втім у цифрову епоху особливості застосування цифрових інструментів у певних сферах є особливо актуальними з огляду на стрімкий розвиток електронних технологій та їх інтеграцію у процес примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, а тому потребують наукового обґрунтування.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація виконавчого провадження полягає не тільки у використанні цифрових технологій під час здійснення виконавчого провадження, але й обумовлює ще й зворотній процес все більшого проникнення інформаційних технологій у сферу примусового виконання рішень.

Окреслені процеси слід також пов'язувати із процедурою виокремлення виконавця від сторін, забезпечення виконавця дієвими процесуальними механізмами отримання інформації про боржників та їх майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної із державних електронних баз даних та реєстрів, а також інших автоматизованих систем, без необхідності особистого спілкування із боржником, що, відповідно, зробить виконавчий процес оперативнішим та знизить так звані «токсичні» ризики для виконавців, пов'язані із їх професією.

Так, цікаву аналогію процесу виконання рішення із процесом купівлі товарів онлайн наводить В. С. Боєру – «оскільки абсолютно кожен етап від замовлення і оплати до отримання товару можна легко і зручно зробити онлайн, то для покупця не має абсолютно жодного значення, де саме фізично знаходиться його продавець. До такого самого стану речей, як видається, необхідно прагнути і у виконавчому провадженні. Уже зараз деякі приватні виконавці стверджують, що буває тижнями до них в офіс не приходять сторони проваджень» [3].

Слід погодитись із тим, що «застосування електронних технологій та автоматизація процесів корінним чином змінює стандарти виконання, наглядно показуючи на практиці зменшення обсягу часу на спілкування виконавця зі сторонами виконавчого процесу, в тому числі й вчинення відповідних виконавчих дій з участю сторін офлайн та переходу до більш прогресивних технологій, коли виконавчий процес може відбутися, не виходячи з кабінета виконавця протягом кількох годин після прийняття виконавчого документа до виконання в електронному режимі» [4].

Питання більш сучасного виконавчого процесу, розширення функціоналу АСВП, автоматизованого арешту коштів боржника, у тому числі шляхом цифровізації виконавчого провадження протягом 2021–2022 років вже піднімалися у двох законопроектах, розроблених у співтворстві із спільнотою приватних виконавців – у законопроекті № 3726 [5], що входить до так званого європейського пакету законопроектів у сфері виконавчого провадження; (перебуває без розгляду у ВР України ще з червня 2020 року) та у відомому законопроекті № 5660, прийнятому ВР України у першому читанні ще у липні 2021 року [6], що містить пропозиції щодо цифровізації

виконавчого провадження, що дуже нагадують аналізований у даній статті законопроект № 9363.

На даний час на розгляді парламентарів перебуває проект закону № 9363 від 07.06.2023 р., розроблений Кабінетом Міністрів України на виконання «Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.03.2023 № 221-р. [7], у пункті 486 якого передбачено розроблення та подання Кабінетові Міністрів України законопроекту щодо внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження. Зокрема, йдеться про очікування від реалізації законопроекту про цифровізацію виконавчого провадження, серед яких названі декілька напрямів розвитку цифровізації:

- забезпечення взаємодії виконавців з державними органами, банками та іншими фінансовими установами;
- запровадження автоматизованого арешту коштів боржників на банківських рахунках;
- запровадження взаємодії між Єдиним реєстром боржників та іншими реєстрами з метою недопущення відчуження боржником майна.

Передусім для визначення певних шляхів подальшого розвитку сучасних інструментів виконавчого процесу уточненню підлягають поняття цифровізації та поняття автоматизації виконавчого провадження.

Як зазначає О. В. Соломко [8], під автоматизацією виконавчого провадження потрібно розуміти здійснення процесуальних дій певним апаратним комплексом самостійно, тобто без втручання людського фактору або із мінімальним його втручанням. Найпоширенішою уявою про це, до прикладу, може бути автоматизація всього виконавчого процесу щодо стягнення боргів в цілому крок за кроком – автоматичне формування системою постанови про накладення арешту на грошові кошти боржника, автоматичне направлення її до банку, автоматичне списання коштів та їх розподіл, автоматичне перерахування їх на рахунок стягувача та автоматичне формування і направлення постанови про зняття арешту із коштів боржника. Вплив людського фактору на цей процес є абсолютно неможливим, що означатиме вчинення ланцюгу зазначених дій без виконавця, відразу, а не через місяць, винесення постанови, і відразу її направлення (і не забуде це зробити, на відміну від виконавця).

Під цифровізацією виконавчого провадження потрібно розуміти повний перехід на електронний формат здійснення виконавчого провадження.

Наприклад, на сьогоднішній день, для здійснення згаданого арешту коштів виконавець виготовляє постанову про арешт коштів у електронному вигляді та самостійно направляє її до установи банку. Самостійно аналізує інформацію про достатність стягнених із боржника коштів та самостійно ухвалює рішення про створення постанови про зняття арешту. Хоча це все робить у цифровому, тобто електронному вигляді.

Отже, сутність тих новелл законопроекту, які пропонуються, виходить за межі простого переходу документообігу в органах державної виконавчої служби та у приватних виконавців, взаємодії, вчинення та оформлення виконавчих дій тощо, з паперової форми на електронну, включаючи одночасно й процеси автоматизації. Говорячи мовою законопроекту, до цифровізації виконавчого провадження віднесені процеси, які відбуваються і за функціонування Автоматизованої системи виконавчого провадження – це реєстрація виконавчих документів та в подальшому фіксування дій, вчинених державними та приватними виконавцями, та інші, які вже виходять за межі цифровізації. Саме вони перераховані у «Плані пріоритетних дій Уряду на 2023 рік», як очікування від реалізації законопроекту, втім є скоріше процесами автоматизації виконавчого провадження (електронна взаємодія органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень

інших органів та реалізація ідеї щодо отримання інформації про боржників, їх майно та кошти, задум якої не здійснений у виконавчому провадженні десятками років) не у паперовому, а у електронному режимі).

За таких обставин вважаємо, що доцільнішим терміном, яким буде охоплювати обидва процеси, а також включати й інші сучасні інструменти в діяльності державних та приватних виконавців. є використання терміну «електронізація виконавчого провадження».

Електронна взаємодія органів державної виконавчої служби, приватних виконавців з державними органами, банками, іншими фінансовими установами, небанківськими надавачами платіжних послуг, емітентами електронних грошей забезпечується Автоматизованою системою виконавчого провадження, за рахунок чого даний функціонал розширюється. Це означатиме, що зазначені органи та особи зможуть побачити, яке майно належить боржникові та чи має боржник намір здійснити його відчуження, перебуваючи в цей момент у Єдиному реєстрі боржників.

У разі накладення арешту на майно банку, кошти та інші цінності юридичних та фізичних осіб, що перебувають в банку, зняття арешту з майна, коштів та цінних цінностей, електронна взаємодія органів державної виконавчої служби, приватних виконавців з банками буде здійснюватися у порядку, визначеному Міністерством юстиції України, за погодженням із Національним Банком України.

У своїй діяльності для пошуку майна боржника державні та приватні виконавці працюють з понад трьома десятками електронних реєстрів, і лише до кількох вони мають електронний доступ (наприклад, до Державного реєстру актів цивільного стану громадян, Єдиного реєстру для ведення автоматизованого обліку сільськогосподарської техніки, Державного земельного кадастру, проте автоматизованого доступу, який би скорочував час пошуку майна боржника, у виконавців немає.

Перевірка відомостей про власника майна стає можливою у Єдиному реєстрі боржників, що буде здійснюватися шляхом взаємодії Єдиного реєстру боржників з державними електронними базами даних і реєстрами в порядку, визначеному Міністерством юстиції України, разом із державними органами, які є їх держателями, тобто у автоматичному режимі.

У разі здійснення перевірки відомостей про боржника держателями реєстрів, або ж нотаріусами, депозитарними установами тощо, не через АСВП, така перевірка має здійснюватися через офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України з формуванням у Єдиному реєстрі боржників довідки. Видається, таким чином держава забезпечує витік інформації про боржника з метою уникнення відчуження майна.

З приводу характеристики другого напрямку, слід зауважити, автоматизований арешт коштів боржників на банківських рахунках в Україні був запроваджений ще з 2019 року (у частині виконання виконавчих документів про стягнення аліментів) та з 2021 року охопив значний блок виконавчих документів про стягнення боргів.

Однак, органи державної виконавчої служби та приватні виконавці зіткнулись з обмеженістю функціоналу АСВП, зокрема автоматизація закінчувалась на можливості направлення виконавцями запиту про наявність рахунків боржника, відкритих у відповідних банківських установах, отримання зворотної відповіді про номери рахунків і залишок коштів, а також надсилання постанови про арешт коштів чи про зняття такого арешту (що не завжди і використовувалась виконавцями), що існує й нині, та головне, з небажанням банків підключатися до системи та відсутністю визначених законодавством механізмів забезпечення такого підключення.

Втім, не зважаючи на підключення банків, фінансових установ до АСВП, для здійснення подальшого арешту та списання коштів виконавцю й далі доведеться у ручному режимі (але через функціонал АСВП) приймати відповідні постанови, направляти вимоги.

При цьому ще у квітні 2023 року заголовок «Порядку автоматизованого арешту коштів боржника» (в редакції Наказу Міністерства юстиції № 1061/5 від 23.03.2021 року) змінено на «Порядок автоматизованого арешту коштів/електронних грошей боржників на рахунках/електронних гаманцях, відкритих надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, емітентами електронних грошей» [9], що узгоджується із термінологією аналізованого законопроекту, що оперує новітніми поняттями «електронні гроші», «електронний гаманець» тощо.

Ключовим у законопроекті є створення заборон щодо відчуження майна осіб, включених до Єдиного реєстру боржників. Цей підхід вже був запроваджений до чинного законодавства про виконавче провадження, втім без конкретизації у спеціальному законодавстві, як-то у законодавстві про нотаріат, про дорожній рух, про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно. Саме в цих органах (осіб) сконцентровані повноваження щодо реєстрації майна, найбільш нагального та перспективного для реалізації, і цей зв'язок не має втрачатися державою для подолання спроб боржника уникнути від виконання вимог виконавчого документа.

Тепер пропонується відмовляти у перереєстрації транспортного засобу, власник якого внесений до Єдиного реєстру боржників, а також у вчиненні нотаріальної дії, особі, яка звернулася щодо відчуження або застави належного їй майна, або ж у реєстрації права власності на нерухоме майно (майнові права на нього) чи іпотеки.

Електронну взаємодію між державними та приватними виконавцями та держателями електронних реєстрів та систем слід розглядати як елемент цифровізації виконавчого провадження, адже вона спрямована на забезпечення виконання за виконавчим провадженням шляхом використання електронного ресурсу – Єдиного реєстру боржників.

Правовими наслідками виявлення майна боржника у електронних базах даних та реєстрах буде неможливість проведення подальших дій щодо відчуження майна боржника, а якщо правочин боржникові все ж таки вдалося укласти за умови його перебування у Єдиному реєстрі боржників, такий правочин є нікчемним.

Разом із введенням осучасненого порядку звернення стягнення на кошти боржника, законопроектом передбачається автоматизація виключення відомостей про особу з Єдиного реєстру боржників та зняття арешту з коштів на рахунках у разі надходження на відповідний рахунок виконавця коштів, достатніх для задоволення вимог стягувача та інших сум, що стягуються у виконавчому провадженні (виконавчого збору/основної винагороди, витрат виконавчого провадження, штрафів тощо).

Зміни до закону «Про банки і банківську діяльність» передбачають додаткову підставу для зняття арешту з майна та коштів боржника, а саме – повідомлення про погашення заборгованості за виконавчим провадженням відповідно до статті 39-1 закону «Про виконавче провадження».

Тобто, якщо особа погасила заборгованість в межах виконавчого провадження, то з майна та коштів цієї особи державний/приватний виконавець має зняти арешт (відбуватиметься автоматизовано на підставі відповідного повідомлення про погашення заборгованості за виконавчим провадженням).

Слід зауважити, що на даний час у виконавчому процесі відбувається й взаємодія між державними або приватними виконавцями та судами, що більше має характер судового контролю, причому не за самим виконавчим провадженням, а за діями (бездіяльністю) виконавця, втім, не викликає сумнівів, що співпраця органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, потрібна та необхідна. Така комунікація має відбуватися, і для виконавців це полягатиме перш за все у спрощеному та швидкому доступі до процесуаль-

них документів суду, а також у обміні документами між судом та державними або приватними виконавцями. Так, при здійсненні виконавчого провадження виконавці використовували відкриті електронні ресурси правосуддя, пов'язані з діяльністю з примусового виконання рішень, як-то Єдиний реєстр судових рішень, веб-ресурс «Судова влада», з яких можливо дізнатися про хід судової справи, що особливо актуально для виконавців, коли відбувається паралельність судового та виконавчого процесу і не завжди сторони повідомляють про це органи та осіб, які здійснюють примусове виконання. Проте існуючий механізм пошуку є неефективним та забирає час, крім того, не завжди судові рішення можна знайти у цих ресурсах, іноді до реєстру вноситься лише резолютивна частина судового рішення, а ухвалений пізніше повний текст відсутній.

При введенні електронного судочинства у процесуальних кодексах законодавець запровадив правило щодо обов'язкової реєстрації його користувачами електронного кабінету, навівши перелік суб'єктів, серед яких у тому числі були зазначені й державні та приватні виконавці, проте не визначив жодних важелів впливу за його невиконання.

Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремих підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами» від 26.09.2023 року [10], передбачені наслідки відсутності обов'язкової реєстрації електронних кабінетів у виді неприйняття процесуальних документів до розгляду судом, а також запровадження дисциплінарної відповідальності для певних суб'єктів. Як вбачається із пояснювальної записки до нього, станом на 01 вересня 2021 року з усіх працюючих адвокатів в підсистемі «Електронний суд» зареєстровано лише 22%, станом на 01 січня 2022 року зареєстровано лише 10% юридичних осіб. Статистики щодо кількості державних та приватних виконавців у пояснювальній записці не наведено, втім для тих виконавців, які ще не встигли зареєструвати персональні електронні кабінети у підсистемі «Електронний суд», залишається ще кілька місяців для вчинення таких дій.

Отже, питання налагодження належної комунікації виконавців та суду поступово зрушують з місця, що дає надію на співпрацю між судами та органами та особами, які здійснюють примусове виконання судових рішень

і рішень інших органів, з метою досягнення оперативного та автоматизованого виконавчого процесу.

Порівняльний аналіз інформаційних технологій, які використовуються у цивільному судочинстві, та тих, які вже існують та ще пропонуються на майбутнє у виконавчому процесі, свідчить про їх автономність із притаманними особливостями їх застосування у кожному окремому процесі, а той зв'язок, який існує між ними визначає лише характер взаємодії, що впливає із чинного цивільного процесуального законодавства та генетичного зв'язку, що існує між цими двома процесами.

Наявність у виконавчого процесу власних електронних технологій, які використовуються лише при примусовому виконанні судових рішень і рішень інших органів є додатковим підґрунтям виокремлення виконавчого процесу у самостійну науку із поступовим формуванням відповідної галузі права, про що наразі йдеться у наукових дослідженнях з виконавчого процесу [11].

До того ж науковці зазначають на все більшу складність та різноманітність технологій, швидкість їх розвитку, що вимагає від законодавця активізації зусиль з оновлення законодавчої бази у сфері цифровізації виконавчого процесу, а також сприяння удосконаленню цифрової грамотності державних та приватних виконавців» [12].

Висновок. Проведений оглядовий аналіз законопроекту № 9363 «Про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження» свідчить про впровадження у виконавчий процес лише окремих елементів цифровізації. Цілковитий перехід виконавчого провадження у цифру ще попереду, і рух в цьому напрямі у вітчизняному профільному законодавстві про виконавче провадження лише розпочато, хоча слід відмітити підвищення рівня цифрових інструментів у діяльності державних та приватних виконавців порівняно з минулими роками. Не викликає сумнівів, що для ефективного діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів існує нагальна потреба запровадження повноцінної автоматизованої електронної системи арешту та списання коштів.

Водночас запропоновані зміни, безумовно, є кроком вперед у електронізації виконавчого провадження та осучасненні виконавчого процесу, що сприятиме реалізації права на примусове виконання як складову принципу верховенства права у виконавчому провадженні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект Закону № 9363 про внесення змін до деяких законів України щодо цифровізації виконавчого провадження від 07.06.2023 р. <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42073>
2. Звіт за результатами дослідження сфери примусового виконання рішень судів та інших органів в Україні (липень 2023), підготовлений Human Research на замовлення EU Project Pravo-Justice <https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/64f6df591b0dc111219083.pdf>
3. Боєру В.С. Розвиток системи примусового виконання рішень в Україні: проблеми майбутнього. *Juris Europensis Scientia*. 2023. Випуск 2. С.19-23. <http://jes.nuoua.od.ua/index.php/kontakti/2-uncategorised>
4. Щербак С.В., Кожевнікова А.В. Діджиталізація виконавчого процесу. Захист прав людини у цивільному судочинстві: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.) / за заг. ред. д.ю.н., професора Н.Ю. Голубевої; уклад.: І.С. Апалькова, О.В. Сатановська. Одеса: «Фенікс», 2021. 122 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/16015>.
5. Проект Закону № 3726 про виконавче провадження від 23.06.2020 року. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69256
6. Проект Закону № 5660 про примусове виконання рішень від 04.06.2021 року https://c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=7222
7. План пріоритетних дій Уряду на 2023 рік», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.03.2023 № 221-р. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2023-rik-221r-140323>
8. Порядок автоматизованого арешту коштів/електронних грошей боржників на рахунках/електронних гаманцях, відкритих надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, емітентами електронних грошей, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 16.04.2019 1203/5 (в редакції від 17.07.2023 року) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0399-19#Text>
9. Соломко О.В. Цифровізація виконавчого провадження: що пропонує законопроект № 9363. *Юридична практика*. <https://pravo.ua/tsyfrovizatsiia-vykonavchoho-provadhennia-shcho-proponuie-zakonoproiekt-9363/>
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремих підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами. Закон України № 3200-IX від 26.09.2023 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3200-20#n189>
11. Shcherbak S..V. Executive process: establishment and prospects of development Law in the postmodern epoch: general characteristics and manifestation particularities in separate law branches: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. 776 p.
12. Кожевнікова А.В. Новітні електронні технології у виконавчому процесі. *Knowledge, Education, Law, Management* 2022 № 2 (46). С. 236–241.